

Vastaus 15.6.2023 valtuustoaloitteeseen: yhteistyössä eläkeläisten terveysliikuntaa eri puolilla Etelä-Savoa – Liikkuva Etelä-Savo

Maakuntahallitus 20.11.2023 § 153
142/15.00.04/2023

Valmistelija

kehittämispäällikkö Eveliina Pekkanen, 044 770 0591, etunimi.sukunimi@esavo.fi

Päätösehdotus

Esittelijä: maakuntajohtaja Pentti Mäkinen

Maakuntahallitus antaa maakuntavaltuustolle Kirsti Laamasen ym. aloitteen johdosta selostusosan mukaisen vastauksen ja esittää maakuntavaltuustolle, että se merkitsee asian tiedoksi ja toteaa sen loppuunkäsittellyksi.

Päätös

Maakuntahallitus hyväksyi päätösehdotuksen yksimielisesti.

Selostus

Valtuutettu Kirsti Laamanen ym. jättivät maakuntavaltuuston 15.6.2023 kokouksessa liitteenä olevan aloitteen, johon maakuntaliiton virasto on valmistellut esityksen vastaukseksi.

Aloitteen tiivistelmä

Aloitteessa kannetaan huolta erityisesti maakunnan ikääntyvän väestön kasvavasta tarpeesta ohjattuun liikuntaan ja sen tarjonnasta kunnissa. Aloitteessa toivotaan, että jokaiseen kuntaan perustetaan koordinaatioryhmä, johon kuuluu edustaja hyvinvointialueelta, liikuntatoimesta ja järjestävästä tahosta (ns. Juvan malli). Aloitteen vastuuhenkilöiksi sopisivat hyvinvointi- ja osallisuuskoordinaattorit. Yhteistyökumppaneina tulee huomioida mm. ESLI, liikunnanohjaajat sekä kansalais- ja työväenopistot. Maakuntaliitolta toivotaan aloitteellisuutta, jolla hanke käynnistetään teeman nimissä.

Vastaus

Aloitteessa on hyvin kuvattu kasvava tarve ikääntyneen väestönosan liikuntapalveluille ja maakuntaliitto pitää aloitetta tarpeellisena.

Etelä-Savon Maakuntastrategia 2030 linjaa maakunnan kehittämisen kärjet ja niille asetetut pitkän aikajänteen tavoitteet vuoteen 2030. Sen mukaan alueen kilpailukyky, elinvoima ja myönteinen imago pohjautuvat kestävään elinkeinotoimintaan, osaamiseen sekä asukkaiden hyvinvointiin ja hyvään elinympäristöön. Strategiansa mukaisesti Etelä-Savo on vuonna 2030 vetovoimainen elinkeinoelämän, asumisen ja vapaa-ajan maakunta. Se tarjoaa kilpailukykyisen toimintaympäristön yrityksille sekä viihtyisän ja turvallisen elinympäristön, toimeentulon ja sujuvan arjen asukkailleen. Muun muassa vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden myötä maakuntaan on syntynyt uutta hyvinvointiyrittäjyyteen, terveysmatkailuun, Green Careen, digitalisaatioon ja muuhun terveysteknologiaan liittyvää palveluliiketoimintaa.

Sujuvaan arkeen, saavuttavuuteen ja paikkariippumattomaan työntekoon panostaminen on vahvistanut Etelä-Savon imagoa hyvinvoinnin ja elämänlaadun edelläkävijäalueena. Hyvinvoinnin lähteenä ovat myös laajat, kaikille saavutettavissa olevat kulttuuri- ja liikuntapalvelut. Etelä-Savon mittava kulttuuritarjonta, kulttuuritoiminta ja kulttuuriperinnön vaaliminen sekä matalan kynnyksen liikuntamahdollisuudet ovat olennainen osa

hyvinvointia. Kulttuurihyvinvoinnin osaaminen on maakunnan vahvuus ja vahvistaa osallisuutta. Asukkaiden osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen ovat vahvistaneet Etelä-Savon veto- ja pitovoimaa.

Järjestöjen ja julkisen sektorin yhteistyö ja kumppanuudet ovat lisänneet asukkaiden hyvinvointia ja vahvistaneet yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja turvallisuutta. Etelä-Savossa on panostettu ennakoiwaan hyvinvoinnin edistämiseen eri ikävaiheet huomioiden. Yhä useampi asukas pysyy terveenä ja toimintakykyisenä niin työelämässä kuin eläkeikäisenäkin. Digitaalisuus ja uudenaikaiset liikkuvat palvelut lisäävät palveluiden saavutettavuutta ja tukevat asukkaiden omaehtoista hyvinvoinnin edistämistä.

Maakuntastrategian linjauksia on täydennetty maakuntaohjelman 2022–2025 sekä Älykkään erikoistumisen 2022–2027 kirjauksilla. Hyvinvointikeskeisiä tavoitteita ovat: hyvinvoinnin uusien palveluiden ja palvelukonseptien kaupallistaminen, alueen erityisosaamisen säilyttäminen ja vahvistaminen Silver Economy -mahdollisuuksien hyödyntäminen ja maakunnan puhtaan luonnon kestävä hyödyntäminen hyvinvointiin linkittyvässä liiketoiminnassa, joita painotetaan hankerahoituksessa.

Maakunnan kehittämiseen kohdistettava hankerahoitus noudattaa maakuntaohjelman, maakuntastrategian ja AES:in linjauksia, joissa on huomioitu hyvinvoinnin näkökulmasta saavutettavuus ja kaikkien ikäryhmien osalta mahdollisimman matalan kynnyksen palvelut ml. liikunta.

Kuntien hv-ryhmät ovat muodostuneet kunkin kunnan omien toimintatapojen pohjalta ja useassa kunnassa hyvinvointiryhmässä on myös hyvinvointialueen edustus. Hyvinvointialueiden synnyttyä vuoden 2023 alussa ovat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät pääosin hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspintoja. Osallisuusfoorumeista erityisesti Eloisan vanhusneuvosto toimii ikäihmisten äänenä päätöksenteon suuntaan. Esimerkiksi useissa hyvinvointialueen ja eri yhdistysten hankkeissa ovat kohderyhmänä ikääntyvät ihmiset.

Alueellinen hyvinvointisuunnitelma vuosille 2020–2023 on valmisteltu Essoten koordinoimana yhdessä kuntien, alueellisten viranomaisorganisaatioiden ja yhdistysten kanssa. Siinä on huomioitu ikääntyvän maakunnan haasteet hyvinvointi- ja terveydenedistämistyön näkökulmasta. Suunnitelman on tarkoitus ohjata kaikkien alueen kuntien ja toimijoiden hyvinvoinninedistämistyötä ml. liikunta.

Maakuntaliiton toiminnan osana on vuodesta 2019 lähtien toiminut maakunnallinen järjestöneuvottelukunta YhES, joka tuo eteläsavolaisen järjestökentän ääntä päätöksentekoon, alueen kehittämiseen ja kokoaa monialaisen yhdistyskentän toimijoita yhteen. YhES-neuvottelukunnassa on myös eläkeläisjärjestöjen edustus samoin kuin liikuntajärjestöjen. YhESin kuntatyöryhmän kautta vahvistetaan kuntien ja järjestöjen välistä kumppanuutta. Järjestöneuvottelukunta tekee tiivistä yhteistyötä mm. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Xamkin Jelppis -koordinaatio- ja viestintähankkeen kanssa, joka voi tukea neuvonnalla pienempienkin toimijoiden hankehakemuksien valmistelua erityisesti ESR+-hankkeiden osalta.

Maakuntaliiton tehtävänä on toimia EU:n rakennerahastojen (EAKR ja JTF) sekä kansallisena aluekehityksen rahoituksen välittäjänä ja valtionapuviranomaisena, johon ei lain mukaan sisällytetä kunnan toimialaan kuuluvien tehtävien, kuten liikuntapalvelujen hankerahoitusta. Liikuntapalvelut rahoitetaan pääasiassa kuntien rahoitusjärjestelmän kautta koostuen kuntien omista tuloista ja valtion rahoituksesta.

Maakuntaliitto kannustaa ikääntyneitä edustavia järjestöjä toimimaan yhteistyössä kuntien kanssa, koska ne vastaavat yleisten edellytysten luomisesta liikunnalle paikallistasolla (LiikuntaL 5 §). Kunnat järjestävät asukkaalleen liikuntapalveluja tukemalla kansalaistoimintaa ja järjestämällä liikuntapaikkoja. Lain piiriin kuuluu terveyttä ja hyvinvointia edistävä liikunta, elämäntapojen eri vaiheissa tapahtuva kaikki fyysinen aktiivisuus, jonka tavoitteena on terveyden ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja

parantaminen. Valtionapuviranomainen liikuntamahdollisuuksien edistämiseen on opetus- ja kulttuuriministeriö. Hankkeet ja niihin kohdistettavat avustukset kunnille ohjautuvat pääosin veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista.

Mahdollisia hankerahoituksen saamiseksi tulisi kartoittaa kuntien liikuntatoimen kanssa esim. STEA:n, STM:n ja Ely-keskuksen ESR+ -rahoitus, huomioiden aloitteessa mainitut tahot esim. ESLI ja muut liikuntajärjestöt, oppilaitokset, hyvinvointialue, yritykset tai pyrkiä mukaan jo käynnissä oleviin tai alkaviin rahoitettuihin hankkeisiin. Vuoropuhelua on lisättävä kuntiin ja niissä toimivien osallisuusfoorumien suuntaan. Tässä maakuntaliitto voi olla aloitteellinen ikääntyvien liikuntapalvelujen puolestapuhujana.

Maakuntaliitto edistää aloitetta myös maakuntaohjelmassa ja -strategiassa tukemalla kuntien hyvinvoinnin- ja terveyden edistämistä ja tukemalla järjestöjen ja yhdistysten vaikuttamismahdollisuuksia mm. YhES-järjestöneuvottelukunnan toiminnan kautta.